

Ileana BERLOGEA

O carte necesară:
„Istoria dramaturgiei
române contemporane”
de Mircea Ghițulescu

Am spus „o carte necesară” și nu mă dezic de afirmație, pentru că ideea criticului literar și de teatru Mircea Ghițulescu mi se pare binevenită. Cred că acum, la sfârșit de veac și mileniu și începuturile celor noi, era nevoie de această retrospectivă, de memorarea valorilor din literatura dramatică a frământatului secol XX, cu atât mai mult cu cât teza autorului este aceea că piesele scrise la noi, indiferent de perioadă, chiar cele din anii dictaturii, sunt importante și pot genera în continuare spectacole bune, chiar foarte bune, multe dintre ele fiind încă ne jucate sau insuficient puse în lumină de montările anterioare.

Autorul intră în polemică, încă de la începutul cărții, cu pesimiștii care spun că dramaturgia și-a pierdut ceva în ultimele decenii, sufocată de impunerea spectacolului și de autonomia oamenilor de teatru. El consideră, și aceasta este cheia demonstrației, făcute de-a lungul a peste 500 de pagini, că „dramaturgia oferă o lectură mai «pură», decât proza «esențializată» și clară”. Mircea Ghițulescu îi iubește pe autorii dramatici și îi apără împotriva oricăror atacuri, chiar dacă are – firesc – preferințele sale personale. *Istoria* sa este concepută sub formă de micromonografii ale scriitorilor, cu trei diviziuni clare: prima, pe care aș numi-o „Eseuri” – am spus aș numi-o, pentru că autorul nu a dat nici un titlu capitoului –,

în timp ce celorlalte două le-a dat titlul „Profiluri” și „Dicționar”.

Diferențele sunt subiective, așa cum este și selecția și în bună parte ordinea cronologică a celulelor monografice, chiar dacă se respectă în linii mari periodizarea: Partea I, 1900–1945; Partea a II-a, 1945–2000.

Judecățile de valoare respectă criteriile axiologice limpezi, ierarhizându-i pe autori în funcție de importanța ideatică și estetică, cu intervenția aprecierilor subiective, ce trebuie acceptate ca atare. În *Vlaicu Vodă* de Alexandru Davila, Mircea Ghițulescu vede, de pildă, o „capodoperă scăpătată”, considerându-l pe Mircea fals, nereușit, un personaj lipsit de valoare. Se poate discuta mult această poziție și argumenta contrariul, vorbindu-se despre umanitatea eroului, despre tinerețea lui înflăcărată și pasiunea sinceră pentru Anca; renunțarea la ea, fiind nu oportunism sau conformism, ci o nouă convingere, de natură politică, mai degrabă decât afectivă.

Selecția pieselor analizate la Camil Petrescu mi se pare mie, personal, prea zgârcită, doar două, *Jocul ielelor* și *Danton*, dar autorul cărții surprinde totuși, în ciuda acestei severe rezumări, elementele definitorii ale scriitorului.

Dacă autorii de până la 1945, chiar dacă unii dintre ei scriu și după această dată, au fost mai simpli de analizat, de o autentică importanță, o contribuție demnă de reținut a lui Mircea Ghițulescu este aceea legată de scriitorii epocii dictaturii comuniste. Aici criticul dovedește cu adevărat capacitatea sa de a surprinde valoarea, punând în lumină și conformismul unor dramaturgi, dar și elementele însemnate din creația lor. Un exemplu asupra căruia aș dori să mă opresc, cu toate că sunt mai multe, este

acela al lui Mihail Davidoglu, considerat, la un moment dat, ca autorul „epocii dictaturii”. O piesă însă ca *Omul din Ceatal* arată că el ar fi putut fi un autentic talent, pornit însă pe un drum greșit. Aspecte ce trec peste timp sunt descoperite și în creația Luciei Demetrius, iar Paul Everac – sub pana lui Mircea Ghițulescu – este un autor de forță.

Din perioada dictaturii rămân însă, prin opera lor, Teodor Mazilu, Marin Sorescu, Horia Lovinescu, D.R. Popescu. Alături de ei, dispăruți prea curând din viață sau care au renunțat la teatru, sunt Leonida Teodorescu, mort prea repede sau Radu Dumitru, cu o excelentă piesă *A opta zi dis-de-dimineată*, dar retras azi din câmpul creației dramatice.

Talentul de miniaturist și acribia de cercetător l-au făcut pe Mircea Ghițulescu atent și la autorii afirmați după 1990, la Horia Gârbea, Vlad Zografi. Radu Macrinici, Olga Delia Mateescu, Alina Mungiu, Valentin Nicolau, Ion Constantinescu, după cum și la cei din Republica Moldova, Ion Druță, Constantin Cheianu, Angelina Roșca ș.a.m.d.

Un loc important îl ocupă scriitorii din „diaspora”, Matei Vișniec și Gheorghe Astaloș, numit „un Mrožek român”.

Înainte de încheiere, aș dori să subliniez ca un merit real, o incontestabilă valoare a acestei cărți, pledoaria lui Ghițulescu pentru piesa nejucată și necunoscută publicului prin intermediul scenei, pentru autori interesanți, dar încă nebăgați în seamă de teatre. Printre aceste piese *Legenda funigeilor* de Dimitrie Anghel ocupă un loc de seamă, iar printre dramaturgii insuficient cunoscuți: Laurențiu Faifer, Ștefan Zicher și alții.

Istoria dramaturgiei române contemporane de Mircea Ghițulescu poate stârni polemici, contradictorii opinii, dar un lucru este cert, acela că suntem în fața unei lucrări necesare. Nimeni nu se poate lipsi de lectura ei, dacă dorește să cunoscă literatura noastră dramatică. Fiind cea dintâi cu această temă, ea va deveni, obligatoriu și punct de referință pentru următoarele studii.

Le așteptăm.

Dificilul drum al Teatrului pentru descoperirea naturii sale

Un frumos și impresionant eseu, o carte (*Lungul drum al teatrului către sine* de Adriana Marina Popovici, apărută la Editura Anima, București, 2000) scrisă de o actriță devenită pedagog de seamă al teatrului nostru, pregătind cu pasiune pe slujitorii artei căreia i s-a consacrat. Pe calea deschisă de cele mai bune profesoare de actorie din țara noastră, Aristizza Romanescu și Lucia Sturdza Bulandra, cele ce ne-au dat în 1906 și 1912

câte un studiu despre predarea artei dramatice, Adriana Marina Popovici a pornit în hățișul teoriilor de dramă și teatru să găsească cele mai bune și complete definiții. Nu este istoric, dar a devenit fără să vrea, căutând febril în noianul de „poetici” scrise de marii gânditori europeni concepția lor despre arta scenică. Și a găsit, arătându-ne cu claritate că ilustrii bărbați cunoscători ai literelor au fundamentat, începând cu Renașterea și până în veacul al XX-lea, dramaturgia. În secolul – deja trecut – locul lor este luat vijelios de regizorii și oamenii de teatru, Gordon Craig și Antonin Artaud, care au arătat că scena este altceva decât o slujitoare a poetului. Sub influența lui Aristotel și a